

Globalne neenakosti, omrežja in revščina-2.del (Inequalities and poverty-Chapter 9)

str. 64: **Globalna neenakost-kako jo lahko razložimo?** Kaj nanjo vpliva?

Tehnologija: skoraj dve tretjini ljudi v državah z mali dohodkov se ukvarja z farmo. Energija človeških mišic zaostaja za energijo, ki nastane iz jedrskih goriv ali nafte in olja. Pa tudi revne družbe so bolj osredotočene na "farming" (živinoreja, poljedelstvo?), kot na specializirano proizvodnjo in to zavira razvoj človeških sposobnosti in zmogljivosti.

Rast populacije: Države z najmanj razvito ekonomijo imajo najvišjo stopnjo rodnosti. Tako se na primer populacija v revnih državah Afrike podvoji vsakih 25 let. Tudi rastoča ekonomija ne more podpirati velike rasti prebivalstva. Na primer leta 1993 se je prebivalstvo povečala za 4 % in kljub ekonomskemu razvoju, so življenjski standardi pravzaprav padli.

Kulturni vzorci: Revne družbe so ponavadi zelo tradicionalne. Sorodstvene skupine si posredujejo običaje naprej. Ker so ljudje navajeni na utečene poti, zavračajo inovacije-tudi če te pomenijo boljše finančno stanje. Člani revnih družb sprejmejo svojo usodo, čeprav je žalostna, zavoljo ohranjanja družinske vitalnosti in kulturne dediščine.

Družbena stratifikacija: Med tem ko sicer večina družb svoje premoženje razdeljuje neenakomerno, to za družbe z nizkim dohodkom pomeni resne posledice.

Na primer v kmetijskih delih Bangladeša 10% posestnikov zemlje poseduje več kot pol vse zemlje, med tem ko večina kmetijskih družin poseduje le malo ali celo nič zemlje. Drug primer tega je na primer dejstvo, da najbogatejših 10% Američanov (Central Americans) nadzoruje kar $\frac{3}{4}$ vse zemlje.

Spolna neenakost: V revnih družbah je ženska podrejena še bolj kot v industrijskih. Ženske, ki imajo manj možnosti, imajo ponavadi več otrok in potrebe rastoče populacije omejujejo ekonomski razvoj. Zato veliko analitikov pravi, da je izboljševanje življenjskih standardov odvisno od družbenega položaja žensk.

Globalna razmerja moči: Razlog za globalno revščino tiči v odnosih med nacijami sveta. Zgodovinsko gledano, je denar potoval od revnih družb k bogatim-**kolonializem** (proces s katerim so nekatere nacije obogatele tako, da so politično in ekonomsko nadzorovale druge).

Ta vzorec dominancije se ponavlja: **neo-kolonializem:** nova oblika globalnih razmerij moči, ki ne vključuje direktnega političnega nadzora, temveč ekonomsko izkoriščanje s strani multinacionalnih korporacij.

Dve teoriji, ki razlagata neenakomerno porazdelitev svetovnih dobrin in moči:

-**Posodobitvena teorija** (modernisation theory)-je model, ki razlaga globalno neenakost v povezavi z različnimi stopnjami tehnološkega razvoja družb.

Ta teorija je nastala okrog leta 1950, ko je bila ideja postati moderen, priljubljena ideja zahodnega sveta. Danes je modernizacijska teorija še vedno priljubljena, vendar jo najdemo pod drugimi imeni.

Zgodovinska perspektiva: Teoretiki modernizacijske teorije pravijo, da je bil cel svet reven nekaj stoletij nazaj, ker je revščina bila norma. Obilje je tisto, ki zahteva razlago, ne pomankanje. Obilje je prišlo v Zahodno Evropo v času srednjega veka, ko se ekonomska aktivnost povečala. Sprva je bila ekonomska rast koncentrirana na mesta in obrobja mest, z začetkom 16. stoletja pa je odkrivanje ostalega sveta razkrilo veliko komercialnega potenciala. Industrijska revolucija je zelo transformirala podobo Evrope in ZDA.

In vse to je privedlo do ustvarjanja bogastva. Teoretiki te teorije pa pravijo, da je to novo bogastvo koristilo samo nekaj ljudem (zelo malo ljudem). Vseeno je produktivnost industrijske revolucije dvignila življenjske standarde tudi za revnejše ljudi. Absolutna revščina je bila premagana. Skozi dvajseto stoletje so se življenjski standardi, v državah z visokim dohodkom, kjer se je Industrijska revolucija začela, povečali za najmanj štirikratno. Zdaj se tudi države s srednjim

dohodkom uspešno indistrualizirajo in ustvarjajo veliko denarja. Ampak brez industrijske tehnologije države z malo dohodka ostajajo ves čas s šibko proizvodnjo.

Pomen kulture:

Kako to da Industrijska revolucija ni pometla z vso revščino sveta? Modernizacijska teorija pravi, da to za to, ker ni vsaka kultura želela iskati in uporabljati novih tehnologij. Nekatere družbe so željno sprejele tehnološke inovacije, medtem ko so jim bolj tradicionalni ljudje nasprotovali. Ta teorija vidi tradicijo kot največjo oviro na poti do ekonomskega razvoja. Še danes nekateri močno nasprotujejo novostim, ker naj bi škodovale družinskim odnosom in verskim prepričanjem (npr. Islamic people of Iran).

Weber pa razlaga, da naj bi v zahodni Evropi bilo takšno kulturno okolje, ki je bilo željno sprememb. Protestantski reformatorji so preoblikovali tradicionalno katolištvo in ustvarili kulturo usmerjeno na uspeh. S tem se je začel poudarjati individualizem.

Modernizacijska teorija pravi, da vrata do obilja ostajajo odprta za vsakogar.

Vse družbe naj bi se postopoma zblíževale na skupni obliki: industrijskem modelu.

W.W. Rostow pravi, da proces modernizacije sledi **štirim poglavitnim fazam:**

1. Tradicionalna faza: Družba se upra tehnološkim inovacijam.

2. Vzletna faza (take-off faza): Družba se začne otresati oprijema tradicije.

3. Vožnja v tehnološko zrelost: "Rast" postane sedaj široko sprejet koncept.

4. Faza velike porabe: Ekonomski razvoj enakomerno viša življenjski standard.

Vloga bogatih narodov:

Modernizacijska teorija pripisuje ključno vlogo za globalni ekonomski razvoj državam z visokim dohodkom. Premožne družbe naj bi ključ do zmanjševanja globalnih neenakosti na naslednje načine:

1. Asistiranje (pomoč) v kontroli populacije

2. Širjenje, večanje proizvodnje hrane

3. Predstavljanje in uvajanje industrijske tehnologije

4. Uvajanje programov tuje pomoči

Modernizacija in ženske:

Gledano globalno, je spolna neenakost najbolj prisotna tam, kjer so ljudje najbolj revni. Ekonomski razvoj bi lahko dal ženskam možnost, da se udeležijo šolanja in da bi delale stran od doma. Tako bi zmanjšali število rojstev, pa tudi tradicionalno moško dominacijo bi oslabili. Včasih pa ta proces modernizacije ovira napredovanje žensk. Sultana Alam je preučeval nekaj nevarnosti, ki grozijo razvoju za ženske na področju poljedelskega Bangladeša.

Prvič: Ekonomske možnosti pošljejo moške stran od zemlje v mesta iskati delo. Nekateri moški za to preprosto prodajo zemljo in zapustijo svoje žene.

Drugič: Pojemajoča moč družin in sosedstva pušča ženske same. Ker individualizem postaja vse bolj poudarjen.

Tretjič: Ekonomski razvoj in in vpliv zahodnih filmov spodkopava tradicionalne ženske vloge (biti žena, sestra, mama), zdaj jih definira kot objekte moškega seksualnega zanimanja. Ker so ženske videne kot spolni objekti, moške pogosto zapuščajo svoje žene v iskanju mlajših, lepših.

Gledano na vse to modernizacija torej ne vpliva na moške in ženske enako in ne prinaša bolj enakovrednega položaja spolov. Kvečjemu vpliva na poslabšanje položaja žensk.

Kritična evaluacija:

Modernizacijska teorija, ki razlaga kako industrializacija preoblikuje družbeno življenje, ima veliko podpornikov med družbenimi znanstveniki (Parsons, Moore, Bauer, Berger).

Vendar je ta teorija naletela na kritike socialističnih držav, saj naj bi bila v bistvu slabo zakrita obramba kapitalizma. Naj bi se razlika med revnejšimi in bogatejšimi še povečala.

Druga kritika se tiče pomoči bogatim državam revnim državam. Kritiki z razliko modernizacijskih teoretikov vidijo bogate narode bolj kot razlog globalne revščine in ne kot rešitev. Tretja kritika govori o tem da ta teorija pozablja kako so internacionalni zgodovinski odnosi vplivali na stanje vseh narodov (kolonizacija npr.)

Četrta kritika je, da teorija prikazuje države z visokim dohodkom kot idela, po katerim bi se morali vsi ostati zgledovati in to je etnocentrično.

Kritiki pravijo tudi, da ta teorija skoraj samo krivi žrtve, za njihovo revščino in da bi morala preučevati vedenje obojnih: Bogatih in revnih narodov.

Iz vseh teh kritik je nastala nova teorija:

Odvisnostna teorija (dependency theory):

To je model ekonomskega in družbenega razvoja, ki razlaga globalne neenakosti v smislu zgodovinskega izkoriščanja revnih družb s strani bogatih.

Največja razlika s prejšnjo teorijo je ta, da ta teorija pravi, da je odgovornost za neenakost na strani bogatih nacij. In da so te sistematično izkoristile in oslabile šibkejše in jih naredile odvisne od sebe. To naj bi se začelo dogajati že pred stoletji in traja še danes.

Zgodovinska perspektiva:

Teorija pravi, da so bile mnoge revne države na boljšem ekonomskem položaju nekoč kot pa dandanes. Pravi, da nekatere nacije postanejo bogatejše samo zato, ker druge postanejo revnejše.

Pomen kolonializma:

Kolonizacija je prinesla veliko bogastva evropskim narodom. Do 19. stoletja je večino sveta prišlo v roke evropskih vlad: Portugalcev, Špancev, Britancev ... Do leta 1960 je bil ves afriški kontinent pod dominacijo Evropejcev. V zadnjih dekadah je kolonializem počasi izginil iz sveta. Vendar se, po tej teoriji, politična osvoboditev ni spremenila tudi v ekonomsko avtonomijo. Revne družbe namreč še zdaj ohranjajo ekonomske odnose z bogatimi družbami in to je neo-kolonializem.

Wallersteinova kapitalistična svetovna ekonomija

Wallerstein pri razlagi globalnih neenakosti uporablja model "capitalist world economy".

Razlaga, da je produktivnost vseh narodov odvisna od delovanja svetovnega ekonomskega omrežja. Wallerstein bogate narode imenuje jedro svetovne ekonomije. Revne države (low-income) pa predstavljajo periferijo svetovne ekonomije.

In te države še danes bogatim zagotavljajo dostop do poceni surovin in poceni delovne sile.

Ostanejo pa še države s srednjim prihodkom (middle-income) in te so semiperiferija svetovne ekonomije. Avtor te teorije trdi, da svetovna ekonomija koristi bogatim družbam in škoduje ostalemu svetu. Revni narodi ostajajo odvisni in to se kaže skozi naslednje tri faktorje:

1. Ozka, k izvozu usmerjena ekonomija

2. Pomankanje industrijskih kapacitet

3. Zunanji dolg (foreign debt)

Vloga bogatih narodov:

Točka v kateri se modernizacijska in odvisnostna teorija najbolj razlikujeta je kako vidita pomen bogatih nacij. Modernizacijska teorija poudarja produkcijo bogastva in da to ne škoduje revnim.

Odvisnostna pa poudarja družbeno neenakost skozi porazdelitev blaga.

Bogati narodi naj bi namerno ustvarjali odvisnost revnih.

Kritična evaluacija:

Če bi bilo res, da bogastvo ene države povzroči revščino druge, potem na primer je vprašanje zakaj je Etiopija tako revna, če ima relativno zelo malo kontakta z bogatimi državami.

Teorija naj bi bila preveč poenostavljena, saj prst usmerja v samo enega krivca: kapitalizem, kot edinega krivca za globalne neenakosti.

Pa tudi res je, da nekatere skupine ljudi ne sprejemajo inovacij zaradi svojih prepričanj, zato ne moremo reči, da je za njihovo stagnacijo kriva kapitalistična družba.

Globalizacijska teorija:

Teoretiki te teorije govorijo, da je globalna ekonomija rastoča in da to zagotavlja spremembe na boljše. So kot modernizacijski teoretiki in vidijo dinamiko internacionalnega kapitalizma, kot silo, ki

proizvaja vse več in več bogastva.

Skeptiki pa pravijo, da imajo individualne države veliko več ekonomske neodvisnosti, kot se jim pripisuje.

Globalna neenakost: pogled v prihodnost

Med najpomembnejše trende zadnjih desetletij sodi tudi razvoj globalne ekonomije.

Eni vidijo to kot možnost večanja bogastva, drugi pa kot zaostrojevanje neenakosti.

Res je, da je v nekaterih regijah sveta kot npr. V "Pacific Rim" (eastern Asia) prišlo do izboljšanj- do rasti življenskih standradov. Vseeno pa ostale revne družbe še posebej v Afriki doživljajo ekonomske pretrese ki uničujejo upe za tržni razvoj.

Revne države, kjer je prišlo do ekonomskih izboljšanj imajo skupne dve stvari:

so relativno majhne in imajo kulturne sledi, ki poudarjajo pomen individualizma in ekonomskega uspeha.

V delih sveta, kjer pa ni take kulturne tradicije, pa tudi malim nacijam ni uspelo obrniti ekonomskih priložnosti v svoj prid.

Za nekatere tako globalizacija nosi ključ do končanja svetovne revščine, za druge pa je globalizacija videna kot vzrok oz. za ta tragični problem (revščino).